

החלטת סגן הממונה על המשמעת – הכרעת דין

1. לפנינו מקרה של העתקה בבחינה שנעשתה, לאור מגיפת הקורונה, בהשגחה מקוונת דרך תוכנת ה"זום". מיקרופון ה"זום" של אחת הנבחנות קלט שיחה בינה לבין אדם אחר. כתב הקובלנה הוגש כנגד אותה נבחנת וכנגד נבחן אחר. הנבחנת הודתה, אך לא הנבחן האחר. הראיה העיקרית שהציגה הקבילה היא תנועת שפתיו של הנבחן האחר במענה לשאלות הנבחנת. האם ניתן להרשיע את הנבחן האחר על סמך ראיות אלו?

רקע

2. כתב הקובלנה שלפנינו הוגש כנגד שני נקבלים, שניהם תלמידים לתואר מוסמך במנהל עסקים. בדצמבר 2020 התקיימה בחינה בקורס אליו היו הנקבלים רשומים. בחינה זו התקיימה במתכונת קורונה, דהיינו, התלמידים נבחנו מרחוק עם השגחה ב"זום". לפי כתב הקובלנה, הנקבלים קשרו ביניהם קשר להונות בבחינה, כך שהם יהיו בקשר טלפוני בזמן הבחינה וישתפו זה את זה בפיתרון וכל זאת תוך הסוואת הדיבור והשארת המיקרופון ב"זום" על השתק (mute) (המיקרופון של הנבחנים בזום נמצא כברירת מחדל על מצב של השתק). במהלך הבחינה, הנקבלת 1 (להלן: הנקבלת) נשמעה לפתע באמצעות המיקרופון שלה ב"זום" משוחחת עם אדם אחר [אותו כינתה ***] על השאלות בבחינה, כאשר הם משתפים אחת את השני בדרכי הפתרון תוך ששניהם מסווים את פעולת הדיבור. לפי כתב הקובלנה, הנקבל 2, ששמו בכתב הקובלנה דומה לשם שנשמע במיקרופון, (להלן: הנקבל), הוא אותו *** עמו שוחחה הנקבלת. לאחר מספר דקות שיחה בין הנקבלת לבין ***, שנשמעה אצל כל הנבחנים, הבחינה הנקבלת כי המיקרופון שלה פתוח וסגרה אותו. כתב הקובלנה ייחס לנקבלים עבירות של הפרת הוראות בבחינה והונאה בבחינה (סעיפים 29.3 ו- 29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח)).

3. בדיון ההקראה שהתקיים בפניי (באופן מקוון) ביום 13.1.2021, הודתה הנקבלת בעובדות כתב הקובלנה ובעבירות – שיוחסו לה; ואילו הנקבל כפר. בפרט, הנקבלת הודתה כי היא שוחחה עם תלמיד אחר אך סירבה לאמת את זהותו של אותו אדם. לפסק הדין בו נגזר עונשה של הנקבלת ראו ד-2021-1(א)).

4. ביום 8.3.2021 התקיים בפניי דיון ההוכחות בעניינו של הנקבל. אין בין הצדדים מחלוקת על כך שהנקבלת שיתפה פעולה בפיתרון הבחינה עם ***. לוז העניין הוא זהותו של הנקבל [ששמו כזכור דומה לשם *** שנשמע במיקרופון] – והאם הוא אותו *** המצוין בכתב הקובלנה. אציין בתמצית את עיקרי טענות הצדדים.

טענות הקבילה

5. הנקבל הוא ***. במועד הרלוואנטי נבחנו עשרות תלמידים, מתוכם שניים יכולים לענות לשם *** – הנקבל, ותלמיד אחר, ששמו דומה. אשמתו של האחרון נשללה לאור חוסר הלימה בין התנהגותו בסרטון הבחינה לבין שאלותיה של הנקבלת (ראו גם להלן).

6. היכרות מוקדמת בין הנקבלת לבין הנקבל. הנקבלת והנקבל עובדים באותו משרד, ואף הגישו ביחד את אחת מהמטלות שנדרשו בתואר.

7. התנהגות הנקבל והלימה בדיאלוג בין הנקבלת לבין הנקבל. הראיה העיקרית מצד הקבילה היא ההלימה בין שאלות הנקבלת לבין תנועות שפתיו של הנקבל. ניתן לבחון הלימה זו מהשוואת הקלטת בחינת הזום של הנקבלים.¹ כך מתנהל ראשיתו של הדיאלוג שנשמע בין הנקבלת לבין ***:

¹ אציין כי מדובר בסרטונים שונים, שכן הכיתה חולקה לשלושה "חדרים" בזום, כל אחד תחת משגיחים אחרים.

בשעה 11:35:32 לערך הנקבלת שואלת: "*** עשית את שאלה 4?"
במקביל, נשמע "כן" צמום במיקרופון של הנקבלת.

בשעה 11:35:34, כלומר, מיד לאחר מכן, ניראות שפתיו של הנקבל זזות, כאומרות "כן".²

בשעה 11:35:35 הנקבלת נשמעת: "והצלחת אותה?"

ושוב, בתגובה, זזות שפתיו של הנקבל. ושוב במקביל נשמעת תשובה צמומה במיקרופון של הנקבלת.

בהמשך, הנקבלת שוחחה עם *** במשך מספר דקות (וקטעי שיחה נשמעים דרך המיקרופון של הנקבלת). אך הנקבל זז אחורה ויצא משדה הראייה של מצלמתו כך שלא ניתן היה לראות את תנועות שפתיו. לטענת הקבילה, אם כן, הנקבלת והנקבל שוחחו ביניהם במהלך כל הבחינה; חלק מהדיאלוג, כ-3 דקות, נקלט במיקרופון של הנקבלת; ומחלק זה, פעמיים ניתן לראות את תנועות שפתיו של הנקבל כמגיבות לשאלתה של הנקבלת.³

8. הקבילה מוסיפה לעניין זה שהנקבל התנהג באופן מחשיד במשך קטעים נרחבים מהבחינה. בפרט, לאחר שנראה מזיז את שפתיו לשאלת הנקבלת (לאחר 11:35:36) ועד הזמן בו הנקבלת הבחינה שהמיקרופון שלה פתוח וסגרה אותו (11:38:40 לערך), הנקבל הקפיד להיות מחוץ לזווית הצילום (בניגוד לנהלים), תוך שהוא שולח את ידו לטלפון הסלולרי מדי פעם. ואכן, הנקבל חזר ל"frame" של התמונה מיד לאחר שהנקבלת סגרה את המיקרופון.

טענות הנקבל

9. הנקבל אינו ***. הנקבל מוכר לכל בשמו ואינו מכונה *** [שמו של הנקבל דומה לכינוי *** אך אינו זהה לו]. *** יכול להיות התלמיד האחר בכיתה ששמו דומה לכינוי *** , תלמיד שלישי בכיתה ששם משפחתו דומה לכינוי *** , שם קוד לתלמיד אחר, או אפילו שמו של מסייע שאינו בכיתתם של הנקבלים.

10. היכרות מוקדמת בין הנקבלים. המשרד בו עובדים הנקבלים הוא מהגדולים בתחומו – ומעל 10 עובדים במשרד למדו במקביל לתואר המוסמך. הנקבל – כך נטען – מעולם לא פגש פיזית את הנקבלת עובר לאירוע ההעסקה. היא החלה לעבוד באותו משרד רק מספר חודשים לפני כן. הנקבלים אמנם הגישו עבודה בצוותא באחד הקורסים בתואר – אך הם עבדו עליה בשיחת אונליין, ביחד עם עוד מספר תלמידים לתואר המוסמך מאותו משרד.

11. התנהגות הנקבל והלימה בדיאלוג בין הנקבלת לנקבל. הסנכרון בין תנועות השפתיים של הנקבל כתשובה לשאלות הנקבלת מהווה ראייה נסיבתית בלבד, שאין די בה כדי להרשיע. התנהגות הנקבל – לרבות יציאה מזווית הצילום והתמתחויות במהלך הבחינה – נובעת מבעיותיו הרפואיות. לנקבל דרגת נכות גבוהה, שמאפשרת לו כתיבה רק ביד ימין. ואכן ניתן לו הקלות מסוימות כגון תוספת זמן משמעותית ואפשרות להפסקה כדי להתרענן ולהתמתח, לפי הצורך. טענות רפואיות אלו גובו במסמכים. ככל שהיו נגיעות בטלפון, לרבות בזמן בו הנקבלת שוחחה עם *** , נגיעות אלו עשויות להיות מיוחסות לציאט שנעשה עם המשגיח. התנהגותו של הנקבל אינה חריגה. גם סטודנטים אחרים נעדרו ממסגרת התמונה לדקות רבות. לבסוף, העובדה שהנקבל יצא מזווית הצילום מעידה דווקא על חפותו – אם היה בדיאלוג עם הנקבלת לגבי שאלה 4 היה עליו לחפש את התשובות במסך המחשב.

12. שונות בין המבחנים. הנקבל הדגיש את השונות בין המבחנים של שני הנקבלים, לרבות בשאלה 4, עליה נסב הדיאלוג בין הנקבלת ל-***. כזכור, במהלך הדיאלוג עם אותו *** , הנקבלת ו-*** משווים ביניהם

² כאמור, המיקרופון של כלל התלמידים בכיתה היה במצב השתק (mute), למעט המיקרופון של הנקבלת, שנפתח בטעות.
³ בהמשך לאמור בסעיף 5 לעיל, הקבילה הצביעה על כך שאין הלימה דומה, באותם זמנים, בין תנועות השפתיים של התלמיד האחר ששמו דומה לשם *** לשאלות הנקבלת.

תשובות. למשל, מהדיאלוג (ומתמלול) עולה שבפתרוננו של *** לאותה שאלה נמצא כי $h=1$, אך הנקבלת אמרה כי אצלה אותו קבוע 0.3. בפתרון הנקבלת אכן $h=0.3$; אך אצל הנקבל, במבחן שהוגש, $h=0.5$. גם בפרמטרים אחרים באותה שאלה קיימת שונות בין המבחנים שהגישו הנקבלים; ובין התשובות עליהן הצהיר *** בשיחה שנקלטה במיקרופון לבין התשובות אותן הגיש הנקבל.

דיון והכרעה

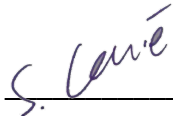
13. מצאתי לנכון לזכות את הנקבל מהעבירות המיוחסות לו. הכרעתי זו מבוססת בעיקרה על הצורך להרשיע מעל לספק סביר – והספק שמתעורר לגבי אשמתו של הנקבל.

14. הראייה העיקרית שהציגה הקבילה היא ההלימה בין שתי השאלות שהציגה הנקבלת ("*** עשית את שאלה 4?"; "והצלחת אותה?") לבין תנועות השפתיים של הנקבל והמענה שנשמע במיקרופון של הנקבלת. עיינתי באופן מדוקדק בסרטונים שהוגשו כראיה. אני סבור שאכן תנועות השפתיים של הנקבל, לפחות בפעם הראשונה (במענה ל-*** עשית את שאלה 4? "עונות כן", והן בהלימה מוחלטת, מבחינת הזמנים, לשאלתה של הנקבלת ולתשובה שנשמעה במיקרופון שלה. עם זאת, אני בטוח לגבי תנועות שפתיו של הנקבל במענה לשאלה השנייה. ואני סבור שבכוחה של הלימה חד פעמית (או אפילו דו-פעמית) לחצות את רף הספק הסביר הנדרש.

15. בשאר הראיות ניתן למצוא פנים לכאן ולכאן. העובדה שהנקבלים עובדים באותו משרד, ואף הגישו עבודה ביחד, מחשידה. עם זאת, מדובר במשרד גדול, ולפחות בעשרה עובדים מאותו משרד שלומדים בתואר המוסמך למנהל עסקים. את התנהגות הנקבל ניתן להסביר בנסיבותיו האישיות. ה"שותף לפשע" של הנקבלת יכול להיות נבחן אחר בשם דומה לשם *** – או אדם אחר שלא נבחן כלל בקורס. מנגד, השונות בין המבחנים של הנקבלים אף היא אינה מכריעה בעיניי – שכן הנקבל יכל לתקן את תשובתו לשאלה 4 לאחר הדיאלוג עם הנקבלת.

16. התוצאה אליה הגעתי מטרידה. ה"שותף לפשע", שייתכן בהחלט והוא תלמיד האוניברסיטה, לא נענש על חלקו בהעתקה. בפרט, לאחר דיון ההוכחות ושמיעת עדותו, אני נוטה לדעה לפיה גרסתו של הנקבל – שהוא אינו *** – מסתברת פחות מהטענה לפיה הנקבל הוא ***. לשון אחר: בסיטואציה של משפט אזרחי, כלומר, לפי כלל "מאזן ההסתברויות", הייתי נוטה לפסוק לחובת הנקבל. עם זאת, סעיף 57.4 לתקנון דורש כי אשמתו של הנקבל תוכח מעבר לספק סביר – בדומה לאמת המידה המקובלת במשפט פלילי. רף זה לא נחצה במקרנו. ייתכן והיה אפשר לחצות רף ראייתי זה עם ראיות מחזקות נוספות – למשל, הוכחת זהות בין קולו של הנקבל לבין קולו של *** , כפי שנקלט במיקרופון של הנקבלת.

הכרעת הדין ניתנה היום, ה-4.4.2021, בהיעדר הצדדים. הכרעת הדין תפורסם ללא ציון שמו של הנקבל.

ד"ר שי נ. לביא

סי הממונה על המשמעת